173.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

1847. ZEGEL. 1½ C.

[De]ze Courant verschijnt te Amsterdam, Dingsdags, Donderdags [en Z]aturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; [voor] de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk. [Brie]ven, Gelden, enz. franco, te adresseren aan het Bureau [dezer] Courant.

ZATURDAG, 7 AUGUSTUS.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents ze gelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 6 Augustus.

Wij maakten onlangs onze lezers opmerkzaam op de [lijk]rede, welke de beroemde P. Ventura te Rome heeft [gehou]den ter gelegenheid der Uitvaart van Daniel O'Con[nel]l. Niets opmerkelijker dan deze lijkrede, vooral in [onz]e dagen. Terwijl toch allen, die zich nog altijd, [niet] zonder welbehagen, het onverbasterd kroost en de [op]regte voorstanders der Vrijheid noemen, in steeds on[be]wimpelder bewoordingen, hunnen dorst naar verdrukking [en] uitsluiting lucht geven, — vernemen wij hier uit den [mo]nd van een katholijk redenaar, die sprak onder het [oog] van Pius IX en in de stad, die het bolwerk heet te [zij]n der meest absolutistische monarchie, wat wij onder [he]t woord van vrijheid te verstaan hebben; welke ruime [be]teekenis dat woord heeft; dat zij alle begrippen van [uit]sluiting en overheersching buiten sluit; ontvangen wij [uit] van dien Redenaar de volledige theorie der vrijheid, [toe]gepast op de maatschappij der tegenwoordige dagen. Wij deden niets liever dan deze voortreffelijke rede[voe]ring in haar geheel mede te deelen, ten einde het [ver]schil eens helder uit te doen schitteren der katholijke [lib]eraliteit en der protestantsche en rationalistische on[ver]draagzaamheid. Plaatsgebrek ons dit echter belettende, [be]palen wij ons tot de mededeeling van eene enkele [pa]ssaadje, bij wijze van proeve, die het verlangen naar [de] kennismaking van het geheel bij velen onzer lezers [zal] hoog opwekken; terwijl wij, vervolgens, opdat het [ver]schil, waarvan wij zoo straks spraken, te levendiger [uit]kome, onmiddellijk daarop laten volgen de redevoe[ring] van den Heer van Dam van Isselt, gehouden in [d]e zitting der Kamer van den 3 Augustus.

UITTREKSEL UIT DE LIJKREDE VAN P. VENTURA.

De grootste, de bewonderenswaardigste schepping van het genie van O'Connell was de *katholijke associatie*. Kortzigtige lieden, die niet inzien, dat door de kleinste middelen groote uitkomsten kunnen verkregen worden, dreven den spot met het denkbeeld van O'Connell, die met de inschrijving van twee penningen 's maands de overwinning wilde behalen op de Britsche magt, die de schatten der geheele wereld bezit. Maar de uitkomst leverde het bewijs, dat deze vereeniging, hoe zwak, hoe nietig ook in haar begin, het groote oorlogswerktuig werd, de stormram, die eene bres sloeg in de sterkte van het protestantsch despotismus, en die de inname gemakkelijk maakte.

Die vereeniging, niet in het duister, maar openlijk bijeengebragt, niet in strijd met de wetten, maar met deze in de volmaakste overeenstemming, spreidde weldra hare vertakkingen uit in alle klassen, drong door tot op de verst afgelegene plaatsen, en telde onder hare leden niet alleen alle Katholijken, blakende van ijver voor de godsdienst en van liefde tot het vaderland, maar ook zelfs Protestanten, allen opregte vrienden van de vrijheid van godsdienst. Gelijk aan de vereenigingen der Kerk in de eerste eeuwen, vormde zij een staat in den staat, zonder evenwel de rust van den staat te verstoren. Hare opperhoofden waren, even als de geestelijkheid dier eerste tijden, de ware vertegenwoordigers, de ware koningen des volks; zij stelden eene ware oppermagt daar, die, ofschoon niet met het gezag van een wettig regt bekleed, desniettemin sterk was, wegens de vrijwillige verknochtheid des volks, en die in de eigenlijken zin het bestuur over Ierland in handen had genomen. Die magt beraadslaagt over de wetsvoordragten in het Parlement, keurt sommige goed, en verwerpt weder andere. Die magt beheerscht de verkiezingen; laat dezen toe, sluit genen buiten, waar het geldt: de vertegenwoordiging des volks; die magt ziet de kiezerslijsten na, en doet er de namen der orangisten uitschrappen, die men er heimelijk had tusschen gevoegd; die magt betaalt voor de ongelukkigen, die om schulden gevangen zitten, en geeft hun de vrijheid weder; die magt neemt de bescherming der verdrukten op zich, en brengt de regtbanken er toe, om hun de geregtigheid te laten wedervaren, die hun toekomt.

Nog nimmer heeft eenig bestuur met meer gemak eene uitgestrekte magt uitgeoefend. Nog nimmer heeft eenig staatsman een grootscher en ontzagwekkender denkbeeld tot verwezenlijking gebragt. Nog nimmer heeft het staatkundig vernuft eene massa van vele millioenen menschen beter kunnen vereenigen, en hen kunnen houden binnen de palen van wettelijkheid en pligt. Het zou dus schijnen, dat indien O'Connell door middel dier vereeniging, waarvan hij het hoofd was, inderdaad over Ierland regeerde, hij ook door middel dier vereeniging lieeft gezegevierd; doch neen, O'Connell zegevierde, omdat hij zich bediend heeft van de leer, die de godsdienst predikt.

Men heeft namelijk, buiten de katholijke leer, van twee systemen gebruik gemaakt, ten einde dwingelandij en onderdrukking te keer te gaan; het eene wil, dat men ze met eene onverstandige dommeligheid verdrage; het andere eischt, dat men ze met geweld van zich stoote; het eene beveelt u, als een slaaf den nek te krommen onder het juk; het andere, om als een wederspannige in opstand te geraken. Het eerstgenoemde is het stelsel der lijdzame (*passive*) gehoorzaamheid, het laatste dat van den krachtdadigen (*activen*) tegenstand. Het eerstgenoemde is het systeem van den dweepzieken Muzelman en ongeloovige; het ander dat van het protestantsch rationalisme. Maar helaas, zijn de middelen niet verderfelijker dan de kwalen, die men daardoor zoekt te genezen?

Het stelsel der *passive gehoorzaamheid*, of der werkelooze onderwerping aan alles, wat de regering met het volk wil aanvangen, geeft niet alleen aan den willekeur des dwingelands prijs, het bestaan, de eer en het leven der onderdanen, maar ook hun verstand, hun hart, hun geweten, hunne reden, en hunnen wil: alles wat de mensch het dierbaarste, het edelste, het zuiverste, het onschendbaarste, het onafhankelijkste, het meest met zijn persoon vereenzelvigde bezit; in één woord wat den mensch-zelf uitmaakt; het vernedert dus den mensch tot het redelooze dier, dat geheel en al is overgegeven aan den willekeur van hem, wien het toebehoort. Dan blijft den mensch niets wenschelijks meer over dan de vorm alleen, doch ook in dezen ontwaart men niet meer den goddelijke oorsprong, noch de waardigheid, die de natuur daaraan had geschonken.

Het stelsel van den *actieven tegenstand* of van verzet is altijd verderfelijk, hetzij het mislukke of slage. Indien het zegeviert, dan doet het gemeenlijk slechts de personen veranderen, en niet de zaken; de partijen worden door andere personen vertegenwoordigd, maar het drama der onderdrukking wordt voortgezet. De slaaf wordt dwingeland en de dwingeland slaaf; en zoo gaat het altijd voort. De souvereiniteit van allen is: de slavernij van allen ten voordeele van een klein aantal. Werkt die beweging eenig goeds uit, zulks geschiedt niet dan lang daarna, wanneer de bewerkers daarvan het met hun leven hebben betaald, en wanneer de sporen niet meer te ontdekken zijn van de passiën, die hen deden zegevieren.

Maar wee het volk! indien de poging mislukt. De gekwetste trotsch der dwingelandij spaart niets meer. Hetgeen zij weleer uit grilligheid deed, dat acht zij zich nu gehouden uit pligt te doen. Zij onderdrukte uit instinct, uit natuurlijken aanleg; thans zal zij onderdrukken omdat zij zich genoodzaakt ziet, hare magt te behouden. Wantrouwen verkeert in haat, en haat in woede. Regtsvormen worden niet langer geëerbiedigd; iedere gedachte wordt als een aanslag, ieder woord als een opstand gestraft. Talenten, rijkdom, ja de deugd zelve, worden misdaden; en een vermoeden is toereikend om een vonnis te slaan. De kluisters worden steeds zwaarder, de kerkers menigvuldiger, de vleijers onbeschaamder, de trawanten laaghartiger, de beulen onmenschelijker, het dispotisme wreeder en de vervolging onverbiddelijker.

Tusschen deze beide systemen, die langs tegenovergestelde wegen hetzelfde resultaat verkrijgen, het volk onder het slavenjuk en tot ondergang brengen, vertoont zich het katholijk systeem, dat opstanden en wanordelijkheden veroordeelt, en leert: de verdrukking op geene andere wijze te wederstaan, vooral in zaken van godsdienstigen aard, dan door een *passiven tegenstand* en eene *active gehoorzaamheid*.

Door *passiven tegenstand*, waardoor de onderdaan weigert te gehoorzamen aan het gebod van een mensch, wanneer daardoor de regten des gewetens zouden gekrenkt, en de wetten Gods vertreden zouden worden, maar op eene *passive*, lijdelijke wijze, d. i. door, zonder gebruikmaking van de materiëele kracht, lijdzaam de straffen te ondergaan, die om der godsdienstwille eervol zullen zijn. Want de Zaligmaker heeft gezegd: hij, die het zwaard gebruikt, om zich tegen de verdrukking te verzetten, zal door het zwaard vergaan; *Omnes enim, qui accipiunt gladium, gladio peribunt.* Dat wil zeggen, dat de vervolging om der godsdienstwille niet moet worden bestreden met de kracht des ligchaams, maar met den moed of de onvertsaagdheid der ziel; dat in een geheel geestelijken strijd geen gebruik mag worden gemaakt van stoffelijke wapens, waardoor men kan omkomen, zelfs na de overwinning; maar van onstoffelijke en onzigtbare wapens: volharding in het geloof, zachtmoedigheid, geduld en gebed; wapenen, waarmede de overwinning even zoo zeker wordt als derzelver gebruik edel en christelijk is. Wanneer het de belijdenis van het waar geloof geldt, valt het gemakkelijker, den vervolger ten gronde te slaan door ons bloed te storten, dan door te trachten het zijne te vergieten. De martelaar in zijn graf is vreesselijker voor den dwingeland, dan de opstandeling, die hem op het slagveld trotseert. Hij, die verdraagt, is sterker, dan hij die tegenstand biedt; hij, die zich laat slaan, is ontzagwekkender, dan hij, die terugslaat; de Christen, die bezwijkt, is vreesselijker dan de opstandeling, die de overwinning behaalt. Als zonen van *Calvarië*, nemen de Christenen toe in getal, naarmate men eene slagting onder hen aanrigt. Zij herrijzen van den dood, en zegevieren in de vernedering; *quo plures metimur, plures efficimur* (Tertull.), en te gelijkertijd, dat zij voor zich-zelven in den hemel eene oneindige kroon verwerven, schenken zij aan hunne broeders, aan de Kerk op aarde, den waarborg van eene onverwinbare kracht en eene zekere overwinning. Het oude Rome van de eerste tijden der christenheid en het hedendaagsche Rome leveren een doorslaand bewijs van de waarheid en de geldigheid dier leer.

Maar laat ons niet vergeten, dat, schrijven wij een *passiven tegenstand* voor jegens de magt, die het geweten en het geloof onderdrukt, de katholijke leer tevens eene *active*, werkdadige gehoorzaamheid predikt; terwijl zij beveelt, *lijdend te wederstaan*, staat zij toe: *handelend te gehoorzamen*, ten einde zich te onttrekken aan hetgeen onbillijk is. Dat wil zeggen, dat de katholijke leer, ofschoon zij den *opstand* veroordeelt, desniettemin de handeling niet verbiedt; ofschoon zij niet wil, dat men geweld met geweld te keer ga, verbiedt zij niet, dat men door wettige en regtvaardige middelen *eische*. Al wil zij, dat de onderdaan de regten des bestuurs eerbiedigt, zij vergt daarom niet, dat men van zijne eigene regten afstand zal doen. Dezelfde H. Paulus, die met zoo veel klem de gehoorzaamheid aan het wettig gezag, als aan eene orde door God daargesteld, gepredikt heeft, heeft desniettemin een beroep op Caesar gedaan, wegens de onregtvaardige dwingelandij van eene ondergeschikte vierschaar; *ad Caesarem appello.* Hij liet niet na, zijne regten in het midden te brengen en zijn voorregt te doen gelden, als burger van Rome: *Civis Romanus sum.* Wanneer dus de katholijke Kerk van verdrukte onderdanen onderwerping eischt, wil zij daarmede niet te kennen geven, dat zij hunne zelfstandigheid als mensch zouden verzaken, en dat zij, als onbezielde voorwerpen, zich zouden prijs geven aan de bloeddorstige luimen der dwingelandij; maar wordt hun aanbevolen, de gehoorzaamheid van den onderdaan, aan het menschelijk verstand te verbinden, *rationabile obsequium* (Roma). Ofschoon dit systeem gehoorzaamheid aan het gezag waarborgt, erkent en bekrachtigt het dit gezag niet als wettig, maar vergunt het, zich te verheffen tegen de verdrukking en brengt het de waardigheid van den mensch in overeenstemming met de orde der maatschappij.

Deze verheven leer des Christendoms nu, de eenige verstandige, de eenige nuttige, wijl zij de eenige ware is, werd door Daniel O'Connell in zijne woorden verkondigd en op zijne daden toegepast; hij heeft die leer

door alle mogelijke middelen aan zijn volk ingeprent en in het hart gegrift. In al zijne toespraken aan het volk heeft hij niet opgehouden diezelfde gewigtige grondregels te herhalen, die ik, geliefde burgers van Rome, in de omstandigheden, waarin wij ons bevinden, uit al mijne krachten, uwer overweging aanbeveel: »Hij die gebruik »maakt van geweld, is der vrijheid onwaardig. — Hij, »die de wetten schendt, verraadt zijn vaderland. — Hij, »die u tot verzet opwekt, stelt u bloot aan ondergang. — »Hij, die u opstand predikt, smeedt tegen u verraad. »Ontvlugt hem of houd hem aan; lever hem over aan het »gezag, opdat het gezag regt over hem spreke. — Ieren, »het aangenaamste schouwspel voor de vijanden van uw »geloof zou zijn, u de wetten te zien overtreden. Uwe »onderdrukkers zouden niets meerder wenschen, dan u »gewapend te zien, dan u oproerige kreten tegen het »het gezag te hooren uiten, opdat zij nieuwe voorwend»sels zouden mogen hebben om u nog meer te verdrukken.

»Van het oogenblik af aan, dat Ierland tot geweld »zijne toevlugt zal nemen, zal het alle hoop verliezen, »om zijne vrijheid te herwinnen."

Bij andere gelegenheden riep hij uit: »Ieren, bemint »gij uw vaderland? — *(ja, ja!)* — Welnu! geene ge»heime genootschappen, geene kuiperijen, geene zamen»spanningen tegen het wettig gezag."

De volksleiders van een naburig land kregen eens in den zin aan den Bevrijder een deputatie af te zenden, ten einde hem hunnen bijstand aan te bieden tot vrijmaking van Ierland. Doch O'Connell liet hun dit antwoord brengen: »Geef u geene moeite, gij bewerkers van omwentelingen, gij hebt niets gemeens met ons, die orde en wettigheid willen; omverwerpers van troonen, gij kunt des volks weldoeners niet zijn; vijanden der godsdienst, gij kunt geen goede helpers wezen om de vrijheid te verkrijgen."

Maar terwijl hij met al de kracht zijner welsprekendheid, met al het gewigt van zijn gezag gehoorzaamheid aan de onbillijkste wetten, eerbied voor het verdrukkinglievendst gezag aanbeveelt en gebiedt, gaat hij desniettemin rusteloos voort met de geestkracht des volks op te wekken, ten einde tegen de onregtvaardigheid dier wetten en tegen de onderdrukking van het gezag te protesteren. Terwijl hij met krachtige stem aanzet tot eerbiediging van het wettig gezag, houdt hij niet op, bij het door eene drie eeuwen lange verdrukking ontmoedigde volk het gevoel zijner eigene waardigheid, zijner eigene onafhankelijkheid levend te maken en immer wakker te houden. »Verdraagt," roept hij hun toe, »maar eischt tevens. Gehoorzaamt, maar vraagt. Weest getrouwe onderdanen, maar blijft desniettemin grootmoedige christenen. Ondergeschiktheid, — altijd! Vernedering, laagheid, — nooit!"

Deze lessen werden door zijn eigen voorbeeld bekrachtigd, en zie, welk eene nooit gehoorde zaak! gedurende veertig jaren, dat hij een geheel volk zoo door zijne daden als door zijne toespraken in beweging bragt, gedurende een zoo langdurigen, wettigen strijd, heeft men hem nooit kunnen betrappen op iets in strijd met de wetten des lands. Nimmer heeft men hem schuldig bevonden aan den minsten inbreuk op de orde, aan het geringste onvoorzigtig woord, aan de minste uitdrukking, die niet vol eerbied was voor den Souverein.

Maar om den nieuwen Naboth (I Kon. XXI.) één enig maal te kunnen veroordeelen, hiertoe was het protestantisme noodig, dat, als een ware Jesabel eene lasterlijke aanklagt wist in te brengen tegen hem, dien het zelfs niet van overtreding kon beschuldigen. Aan het protestantisme was het voorbehouden om door alle middelen der omkooping getuigen te winnen onder Belials zonen; aan het protestantisme was het voorbehouden, de lijsten der gezworenen in te rigten naar zijne keus, ten einde over hem geene regters zouden zijn, maar medepligten aan zijn onregt en aan zijne onderdrukking. En echter konden die nietswaardigen, in weerwil van het schandelijk eigenbelang en den helschen ijver, dien zij aan den dag legden om hem met eenigen schijn van gegrondheid op te offeren, in het gedrag van onzen held niet één woord, niet één wettig feit vinden, en waren zij genoodzaakt, hunne eenige beschuldiging te bouwen op eene uit de lucht gegrepene veronderstelling, op eene strekking, ja op eene gedachte. En dit was zóó waar, dat de voorzitter-zelf van die onbillijke vierschaar, uit verlegenheid en wroeging, zijne tranen niet kon weerhouden, op het oogenblik dat hij het vonnis uitsprak. Onregtvaardig vonnis, en zoo blijkbaar onregtvaardig, dat het huis der Lords, voor hetwelk de zaak in appèl gebragt werd, ofschoon met de vijandigste gevoelens jegens O'Connell bezield, dien het als zijn hevigsten vijand, als zijnen geesel beschouwde, als een dier trekken van regtvaardigheid, die hetzelve zoo hoog deed rijzen in den goeden dunk en in de achting der wereld, niet geaarzeld heeft, om O'Connell onschuldig te verklaren. En terwijl O'Connell zich in den kerker bevond sprak hij, even als de H. Paulus, zijne medeburgers nimmer toe, zonder hen dringend te smeeken, zich waardig te toonen, zijne vrienden, zijne kinderen te heeten, door zachtmoedigheid en geduld te betrachten en door datzelfde gezag te eerbiedigen, dat, met de klaarblijkelijkste onbillijkheid, hem van zijne vrijheid had beroofd. *Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis in mansuetudine et patientia.* Zoodat de geheele gedragslijn van dien buitengewonen man tot voorbeeld en, als het ware, tot wetboek heeft verstrekt ten gebruike der verdrukten, in tijden van verdrukking.

Desniettemin, terwijl hij van den eenen kant de liefdelooze leeringen der woelzieke chartisten bestreed, deed hij van de andere zijde al het drukkende gevoelen, dat er gelegen is in de slaafsche onderwerping aan eene overheerschende aristocratie; terwijl hij met de eene hand belette, dat het volk zich stortte in den afgrond des opstands, wees hij het met de andere aan, hoeveel vernedering er in gelegen is, zwijgend het hoofd te buigen onder het juk van verdrukking en tyrannij. Op deze wijze vormde hij de Iersche natie, tot een volk, dat de pligten eens christen met de grootste naauwgezetheid vervulde, en dat, naijverig op zijne regten als burger, er zelfs meê dweepte. Op deze wijze gelukte het hem, dat volk binnen de palen der gehoorzaamheid te houden en den adel zijner ziel en de grootheid van zijn hart te ontwikkelen. Op deze wijze verhief hij de nederigste en onaanzienlijkste classen tot het verhevene der pligtbetrachting, en maakte hij allen gemeen met de eerlijke burgerdeugd en met den heldenmoed, die aan christenen betaamt. Onder zijne leiding werd Ierland een bewondering en liefde-afdwingend toonbeeld voor alle volken, omdat het gedurende veertig jaren een geoorloofden wettigen en vreedzamen strijd gevoerd heeft zonder ooit eenig regt te schenden, of ooit eenigen pligt te buiten te gaan; omdat het met vasten en zekeren tred voortging tot het herwinnen der godsdienstige en burgerlijke vrijheid; terwijl het een evengrooten afkeer had voor de slaafsche onderwerping van het protestantisme, dat alleen een staatkundig oppergezag dulden kan, als voor de bloeddorstige woede der regeringloosheid, die maar al te dikwerf de verblinde volkeren, na een lager en meer vernederenden val in de armen der tyrannij voerde, in plaats van hen de vrijheid te doen herwinnen.

Ziedaar wat O'Connel bewerkte; hij heeft de katholijke leer van den *passiven tegenstand* en de *active gehoorzaamheid* in een helder daglicht gesteld en toegepast, en zijn schitterend voorbeeld heeft op het tooneel der wereldgebeurtenissen de waarheid der katholijke beginselen, het hoog belang der toepassing en de zekerheid van den goeden uitslag daarvan op eene overtuigende wijze aangetoond. Daarom is het, dat hij zich jegens den vorst en het volk, jegens de godsdienst en de staatkunde, jegens de Kerk en de maatschappij in de hoogste mate verdienstelijk heeft gemaakt.

REDEVOERING VAN DEN HEER VAN DAM VAN ISSELT.

Ik heb dezen morgen hooren verdedigen de hervormde gezindheid tegenover de aanmatiging van het bestuur. Ik heb lang geaarzeld, of ik in deze het woord zou voeren; ik heb echter gemeend, dat het nuttig kon zijn, dat een lid der hervormde gemeente de verdediging op zich nam van den minister van eeredienst in zekeren zin. Wij hebben het toch gehoord, een Spreker van heden heeft het gevraagd als eene herhaling van hetgeen hij vroeger zeide, dat het te verwonderen is, dat niet duizende stemmen zich in den lande verheffen, om te klagen over de verdrukking, waarin de protestantsche kerk verkeert? E. M. H., ik heb het vroeger gezegd en ik herhaal het hier met nadruk, ik heb een afkeer van alle geestelijk gezag, hetzij dat uitga van *Rome* of van *Dordt*: vroeger pleeg men te zeggen, *ni de Génève, ni de Rome*. Maar ik heb het woord gevraagd, om te verklaren, dat ik als onpartijdige er dankbaar voor ben, dat in onze hervormde kerk een breidel bestaat tegen aanmatiging der geestelijkheid. Ik geloof, dat de kerk moet zijn *in* den Staat en niet *nevens* den Staat, en dan acht ik een toezigt der Regering tot zekere hoogte doelmatig en gewenscht; en toen de minister voor de herv. eeredienst heden morgen zeide, dat Willem I toen hij het vrijgemaakte strand betrad, de zaken der kerk bijna in denzelfden toestand vond, als vroeger, dan heeft hij waarheid gesproken, want voorzeker bestond er bij de protestantsche geestelijkheid nog diezelfde zucht tot heerschen, waar de Katholijken zoo dikwerf de bittere vruchten van hebben moeten smaken. Wij hebben meermalen die protestantsche geestelijkheid een gezag zien uitoefenen, strijdig met alle denkbeelden van godsdienstige vrijheid. Aangerand werd dat beginsel van godsdienstige vrijheid. En daar dit nu in onze Grondwet zoo duidelijk is opgenomen, vindt ik het goed, dat er een zekere band besta, om de vorige onverdraagzaamheid en dwang te verbannen en onmogelijk te maken. Ik meen, dat het bijzonder doelmatig kan geacht worden, dat de Grondwet bepaalt, dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat, en dat een commissaris des konings zorgt, dat de protestantsche geestelijkheid ons niet terug brenge in de tijden van overheersching. Bij mij toch staat het vast, en ik herhaal het, want het is mijn denkbeeld: ieder geestelijk gezag wil heerschen; overal ziet men daarvan de voorbeelden; in alle kerkgenootschappen; bij alle volken, zelfs bij de onbeschaafdste wilden; waar de priesters zich met de koningen willen gelijk stellen, en waarlijk, onze geestelijkheid is zoo vreemd niet aan de begeerte van supprematie.

Ik ben een doodvijand van overheersching en als er dus een middel bestaat om dat te kunnen voorkomen, dan vind ik het doelmatig dat de minister tegenwoordig is in de Protestantsche Synode, niet om als president de vergadering te leiden, maar om toe te zien dat de geestelijkheid niet de palen te buiten ga, en zoo ze dat deed om dit dan te stuiten. Ik ben dankbaar aan die medeleden, die ons meerdere vrijheid willen geven, maar ik geloof, dat dit eene allerongelukkigste werking zou kunnen hebben, en dat, als die vrijheid eenigermate beperkt was, er zeer spoedig oude geschilpunten zouden rijzen, di zooveel nadeel en ongeluk over ons vaderland hebbe stort, en waarvan de gebeurtenissen in onze geschied eene zwarte kool staan opgeteekend.

De vrijheid van Godsdienst is heilzaam, en ik zeg welsprekend redenaar uit Gelderland na, die hetzelfde H der Grondwet een sieraad voor Nederland noemde, herhaal, wat ik nog zoo onlangs zeide, ik ken, ik w vrijheid buiten de wet en als het eenmaal is aangeno er eene afscheiding bestaat tusschen Kerk en Staat, d ik het wijs en voorzigtig, dat wij, wij, die zoo dik schuldigd werden, en zoo onlangs nog, van onverdra heid, — dat wij ronduit verklaren, dat wij geene m vrijheid voor de Protestantsche Kerk willen en dat zeggen, dat de ware vrijheid niet zou bestaan als ze perkt ware door de wet. Waar zou het heen, E. M. H. dit niet zoo ware? en welk een strijd zou er weer g worden in ons vaderland, bij zooveel verschil van Go stige begrippen, hier, waar er twee zoo groote afdeelin staan onder de christelijke gezindheid? Stel het u ee die volkomene vrijheid voor de Protestantsche Geestel zonder dat er eenige band of breidel bestond, en stem den anderen kant voor diezelfde onbeteugelde vrijheid v Roomsch-Katholijke Geestelijken, wat toch zou er dan v vaderland worden? Gewis, dan zou dat gezegende plekje weder een strijdperk worden van Godsdienstige twiste aan de eene zijde zou spoedig ontstaan de oude suppre die onze Protestantsche Geestelijkheid nog niet vergeten en aan den anderen kant zou ook eene andere suppre het hoofd opsteken.

Een rationeel middel bestond er mijns inziens tot vo ming, dat dergelijke noodlottige strijd ooit meer gevoerd worden, en dat is, dat er voor de HervormdeEeredienst gestel een baken en dat de minister in de Synode zitting na juist te bepalen tot hoever het regt der Synode gaat, na de beslissing over zuiver Godsdienstige kwestien, en niets en om te waken, dat niets plaats greep, dat in strijd ko acht worden met de wetten van den staat. In niets ander hij zich mengen, anders ware het inbreuk op de Godsd vrijheid. En als ik dan hier even terug kom op de zaak in de laatste dagen ons hier bezig hield, de kwestie ove *placet*, dan zie ik mij gekomen op hetzelfde terrein; wa redenaar uit Gelderland heeft het toen krachtig en uitm gezegd, dat het ondenkbaar is, dat de Nederlandsche Reg zich immer veroorloven zou om eene bul of breve, waa zuivere Godsdienstige kwestiën gold, een geschrift waarbij Paus een leerbegrip der Katholijke Kerk uitlegde of toeli of voorschreef hoe hetzelve moet worden opgevat, — da ondenkbaar is, dat dan de Regering dwaas genoeg zou we om de afkondiging van zoodanig stuk te weerstreven en zoo doende te begeven op een ongrondwettig terrein.

Neen EMH., daaraan kan niet gedacht worden, daaraan ben wij ook niet gedacht, maar mijn denkbeeld is dit, da noch van de Hervormde zijde noch van den kant der Ka lijken gegaan worde buiten de palen der wet, en, dat d beeld vast staande, juich ik voor mij het toe, dat een mini het regt heeft aan de Geestelijke Heeren te zeggen: be alles omtrent het inwendige uwer Godsdienst, omtrent de k leer en tucht, maar tot *hiertoe* en *niet* verder, en dat hij tevens het regt heeft om, wanneer zij een stap verder gaan die bevoegdheid omtrent zuiver Kerkelijke zaken, te zegg Gij gaat uwe attributen te buiten.

Waarlijk, als wij dat principe loslaten, en tot het princ van onbeperkte vrijheid zonder eenig toezigt komen, dan len wij spoedig aan onze tegenstanders in den geloove het geven, het regt moeten toekennen, en dan voorzie ik twist strijd en dan zie ik spoedig in het dierbaar vaderland te keeren, die ongelukkige dagen van godsdienstige verschill die helaas zoo vele treurige bladzijden in onze geschiedenis slaan en die men niet lezen kan zonder dat het hart bl over de uitersten, waartoe menschelijke dwaasheid en on draagzaamheid voeren kunnen. Ik wensch dus, dat de mini voor de Hervormde Eeredienst zitting blijve houden, in o synode, dat hij zich verzetten zal tegen al wat buiten het z ver kerkelijk gebied gaat, en dat men in hem den waarbo zal vinden, dat de oude twisten nimmermeer terug keeren.

En, als ik datzelfde ook wenschen kon van den minis voor R. K. Eeredienst, dan zou ZExcs. Departement niet zij wat men zoo dikwijls zegt een *hors d'œuvre*, maar buiteng woon nuttig; dan zou ik mij geluk wenschen met de koste die voor de beide eerediensten, natuurlijk ik spreek hier leen van de tractementen der ministers en de kosten van h Departement, omdat op alle andere uitgaven voor de kerk geestelijkheid geene aanmerking te maken valt, dan zeg ik ik zoude mij gelukkig rekenen die gelden toetestaan, wa waarlijk dan zou de staat nooit beter gediend zijn voor minde geld, omdat in beide ministeriën dan een waarborg zou zij ter voorkoming van het onheil, dat ik u zoo straks schetste want, EMH, men zegt het: wij leven in eene verlichte eeuw we zeggen het, maar ik voor mij, geloof waarlijk, dat die eeuw nog niet zoo verlicht is; dat dwaasheid nog steeds tegenove dwaasheid strijd voert, en dat het nog lang duren zal eer o in Nederland de ware verlichting zal zijn doorgebroken; di ware verlichting, die medebrengt, dat ieder ongehinderd zijn eigen begrippen omtrent de dierbaarste belangen kunne vo gen en dat er wezenlijkheid besta voor alle godsdienstige ge zindheden.

Ik wensch dus, dat de Protestantsche geestelijkheid in too worde gehouden; ik wensch dit evenzeer van de Katholijk geestelijkheid, en als ik niet mijne gronden had opgegeven waarom ik aan alle ministers collectief mijne afkeuring moe doen blijken, wegens den verderfelijken gang van het bestuu in het algemeen, dan zou ik gaarne aan het Hoofdstuk, tha in beraadslaging, mijne goedkeurende stem geven.

Bij Z. M. besluit van 29 Mei is de acte van oprig ting eener naamlooze vennootschap, onder den titel va *Kamper-Hultsche-Stoomboot-Maatschappij*, welke hare hoofdzetel zal hebben te Kampen, goedgekeurd.

Naar men verneemt is Mensink, tapper te Groenlo voor eenige dagen van Zutphen naar Arnhem overgebragt om aldaar de volgende week te regt te staan, als verdach van valsche getuigenis te hebben afgelegd in de zaak tegen Jan ter Linde.

Uit Zutphen wordt ons dd. 3 Augustus het volgende geschreven:

»Heden had voor de Katholijken dezer gemeente eene treffende en indrukwekkende plegtigheid plaats. Het was de dag, waarop de uitvaart en het aandenken zouden gehouden worden van den voor onze gemeente onvergetelijken afgestorvene, den Wel-Eerw. heer Theod. Staal, laatst Missionaris Apostolicus in Neêrlandsch Indië, welke, naar luid der berigten, op den 24 April te Padang door de heiligschennende en moorddadige hand eens booswichts gruwelijk vermoord is. De Kerk was opgevuld met geloovigen. Onze waardige herder, een vriend des overledenen, had moeite om zijne aandoening te bedwingen, toen hij eene korte schets van 's mans verdienstelijk leven wilde geven. Het was treffend, hem over den Apostolischen wandel des overledenen te hooren uitweiden, die weleer, als kapellaan onzer gemeente, in de menigvuldige ambtsverrigtingen van zijne heilige bediening, aller harten gewonnen had. Na de dienst werden de gebruikelijke lijkplegtigheden voltrokken. Tot weemoed stemmende altaarversieringen, alsmede de statige, door de choorzangers uitgevoerde Requiem-mis van Bertelman, dit alles bragt veel bij, om den geloovigen een te duurzamer aandenken aan dezen plegtigen dag te verzekeren, welke ongetwijfeld bij velen nimmer uit het geheugen zal gewischt worden."

Men leest in de *'s Gravenhaagsche Nieuwsbode*: »Men verzekert ons dat door de Arrondissements-Regtbank te Brielle eene geregtelijke vervolging is ingesteld tegen een' Roomsch-Katholijk Pastoor eener gemeente in dat arrondissement, ter zake van in eene kerkelijke rede zich strafbare uitdrukkingen te hebben veroorloofd tegen de bestaande orde van zaken en het openbaar gezag."

Wij zullen niet in gebreke blijven, deze zaak ten naauwkeurigste te onderzoeken.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

'S GRAVENHAGE, 5 Augustus.

In de zitting van eergisteren bij de beraadslaging over Hoofdstuk VI der Staatsbegrooting (Hervormde Eeredienst), heeft de heer *Storm* het woord gevraagd. Hij zeide, dat hij bij eene vorige gelegenheid, ten voordeele der vrijheid; ook voor de Protestantsche Kerk had gesproken, ten einde voor haar te bedingen de vrijheid, door de Grondwet aan alle godsdienstige gezindheden verleend. Het is een teeder punt, de behandeling van godsdienstige zaken, maar hij beschouwt een minister voor de zaken der eeredienst, voor de Hervormde even als voor de R. K. Kerk, inconstitutioneel, en niet overeen te brengen met het beginsel van afscheiding van Kerk en Staat, met het groote beginsel van godsdienstige vrijheid, in de Grondwet opgenomen. Spr. gelooft, en een der vorige sprekers versterkte hem daarin, toen hij zeide, dat de Regering door de inmenging in de uitoefening van collatie-regt als het ware indringt in het begrip der Kerk, omdat met de eenvoudige desapprobatie der keuze de Regering als het ware steeds in staat is, om zelfs voorstellingen uit de Kerk te verbannen. — Spr. gelooft, dat werkelijk een ministerie voor zaken van eeredienst invloed op de leer kan uitoefenen, hetgeen immers lijnregt strijdig is met de vrijheid van alle godsdienstige begrippen, bij de Grondwet gewaarborgd. Spr. herinnert aan de vervolgingen tegen de Afgescheidenen; de Regering begreep, dat hunne volgelingen een nieuwe secte uitmaakten; maar die afgescheidenen beleden eigenlijk geene nieuwe leer, maar meende de bestaande gereformeerde leer in hare oorspronkelijkheid te moeten belijden, en haar te bewaren voor de toenemende indringing van het rationalismus. Die lieden nu zijn allen gesteld buiten de wet; zij werden verstoken van de gewaarborgde vrijheid van godsdienst; ze werden voor de regtbanken gesleept, als misdadigers vervolgd, en waarlijk, ieder Nederlander bloost nog bij de herinnering, die zulke zaken heeft zien gebeuren in een land, waar het woord *toleruntie* als het ware inheemsch geworden is. Men ziet thans nog de gevolgen van al die verdrukking; velen verlaten het land, waar zij geene gewenschte godsdienstvrijheid kunnen erlangen, om haar in vreemde oorden te zoeken. Een ander bewijs van den doodenden invloed van een ministerie voor de eeredienst is gelegen in de inrigting van het kerkbestuur der Hervormden. Door de zetel van de minister in de Synode is er aan geene vrijheid van het Protestantsche kerkgenootschap te denken. Hij herhaalt, wat hij bij eene vorige gelegenheid zeide, dat hij niet begrijpt, hoe niet duizende stemmen zich verheffen, om tegen zulke onregtvaardigheden te reclameren. Het schijnt toch, dat de Prot. Kerk, door al dergelijke bepalingen, en Spr. kent nog niet alle, omdat hij vreemdeling in dat genootschap is, niet alleen staat onder eene voogdij, maar ook nog onder eene naauw begrensde curatele, en het is niet lang geleden, dat een hervormd leeraar werd gecensureerd, omdat hij voor noodlijdenden geldelijke hulp bij eene naburige gemeente had ingeroepen, zonder voorgaande kennisgeving. Spr. herhaalt, hij begrijpt niet, hoe zulke onregtvaardigheden verduurd kunnen worden.

Z. *Exc. de Minister voor de Hervormde Eeredienst* heeft in zijne rede dit punt opgevat, en heeft het oefenen van zeker gezag of toezigt niet op de leerbegrippen der Kerk, maar in het algemeen belang en tot bevordering van orde en rust in de maatschappij, verdedigd. Z Exc. is ten betooge daarvan opgeklommen tot de tijden vóór de reformatie, heeft gewezen op den invloed dien de Staat op de Kerk uitoefende na de reformatie, en zeide eindelijk, dat toen Willem van Oranje het bevochten strand betrad, hij nog dezelfde bevolking met dezelfde begrippen vond.

De reformatie is een historisch feit, en is ingeweven in geheel het volk; het is de vraag hier niet, of de invloed, op de Kerk uitgeoefend, niet soms geheel iets anders heeft te weeg gebragt, dan men zich daarbij voorstelde, maar zeker is het, dat het wijsheid was van Willem *den Eerste*, om een staat van zaken te doen bestendigen, waarbij eene weldadige invloed van den Staat bleef voortduren. De Kerk moet evenwel geheel zelfstandig zijn; al wat liturgie betreft, is buiten bereik van den Staat; maar uit de werking van den Staat tot bevordering van orde en rust kan geenszins afgeleid worden, dat de Prot. Kerk niet vrij is; integendeel, zij stelt hoogen prijs op hare vrijheid.

De heer *de Kempenaer* heeft het eene dwaling genoemd, dat men zeide, dat Willem I de bevolking en de zaken in denzelfden toestand vond als toen hij het vaderland had verlaten. Die beoordeelen wil den toestand der kerk in de tijden van het herstel onzer onafhankelijkheid, moet zich wegdenken de tijden der reformatie en wat daarop volgde, en moet niet aannemen, dat Willem van Oranje hetzelfde volk vond. Al die denkbeelden stuiten af op de bepalingen der Grondwet, waarvan het 6e hoofdstuk een sieraad is. Spr meent, dat de toestand deze is: dat alle godsdienstige gezindheden niets anders moeten zijn dan zedelijke ligchamen, geheel onafhankelijk van het bestuur, en met dat begrip acht ook hij strijdig de inmenging der Regering in de uitoefening van het collatie-regt, hetwelk Spr. nader uiteenzet.

(Deze discussiën hebben den heer *van Dam van Isselt* aanleiding gegeven, om in de avondzitting van Dingsdag, waarin de discussie over het hoofdstuk voor de hervormde eeredienst werd voortgezet, en waarin die over de katholijke eeredienst zou aanvangen, nagenoeg in dezelfde bewoordingen de redevoering uit te spreken, die reeds boven is medegedeeld).

De heer *Kniphorst* heeft bij gelegenheid dezer beraadslagingen een ander denkbeeld ontwikkeld; geen der beide ministeriën voor de Eeredienst acht hij doelmatig, en zulks uit den aard der zaak; ieder minister staat toch de denkbeelden voor van de gezindheid waartoe hij behoort en hoe is er nu in eenen Monarchalen Regeringsvorm, waar eenheid de grondslag van uitmaakt, eenheid te verkrijgen als men twee verschillende chefs van twee verschillende godsdiensten onder dezelfde koninklijke kroon wil bedekken. Neen, wil men eenheid, wil men zuivere uitdrukking aan het hoofd van den staat nopens de kerkelijke belangen, men benoeme eene Commissaris-politiek, die overal kan zijn, die alles gelijkelijk overziet, die de vereenigingen der Joden bijwoont en de Protestantsche zoowel als de Kath. Kerk bezoekt. Zoo als het nu is, wordt de kroon door twee ministers naar verschillende zijden getrokken en wanneer daarbij niet met veel scherpzinnigheid toegezien wordt, dan zou, door de overmagt van een van beide, het regt der kroon om *alles* te beschermen en te bewaken, verbrijzeld worden.

Spreker brengt dit in toepassing op de vorige discusie nopens het *placet*, en vraag hoe de kroon in deze geadviseerd kan worden door een protestantsch minister aan de eene zijde en een katholijk minister aan den anderen kant.

Alleen een Commissaris-politiek moet de belangen der kroon waarnemen; daarvan is eenheid te wachten. Spr. besluit met aan te dringen op de definitieve regeling van het collatie-regt.

Nadat ZExc. de minister nog eenige inlichtingen gegeven heeft nopens de nadere vragen van den heer *Luzac* betreffende de Waalsche Kerk, wordt het hoofdstuk VII *aangenomen* met 43 tegen 14 stemmen.

Zitting van Woensdag 4 Augustus.

Het VIIe. Hoofdstuk der Staatsbegrooting (Roomsch-Katholijke Eeredienst) is *aangenomen* met 43 tegen 13 stemmen. Het VIIIe. Hoofdstuk (Marine) is mede *aangenomen*, en wel met 45 tegen 13 stemmen. Daarna worden de beraadslagingen geopend over Hoofdstuk IX (Nat. schuld).

Zitting van Donderdag 5 Augustus

De beraadslagingen worden voortgezet over Hoofdstuk IX B der begrooting (departement van Finantien).

Daarover hebben het woord gevoerd de heeren *Storm*, *Anemaet*, *van Goltstein*, *Kniphorst*, *de Monchy*, *Luyben*; *Mutsaers* en *van Sasse van IJsselt*. — Nadat Z. Exc. de Minister van Finantien het hoofdstuk verdedigd, en de verschillende bedenkingen beantwoord had, is het hoofdstuk *aangenomen* met 34 tegen 23 stemmen

Daarna heeft de beraadslaging plaats gehad over het X hoofdstuk der staatsbegrooting (departement van Oorlog), en is dat hoofdstuk met 37 tegen 20 stemmen *aangenomen*.

In de avondzitting van dien dag is het XI Hoofdstuk (Departement van Koloniën), na langdurige beraadslaging *aangenomen* met eene meerderheid van 34 tegen 23 stemmen.

PER TELEGRAFISCHE DEPÊCHE.

's Gravenhage, 6 *Augustus*, 5 *uur* 6 *minuten*.

Wet op de Middelen *aangenomen* met 37 tegen 20 stemmen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 4 Augustus. De hertog van Montpensier is gisteren naar Bapaume vertrokken, om aldaar een spiegelgevecht der gecampeerde troepen bij te wonen.

— Eergisteren heeft in de kamer der Pairs eene korte woordenwisseling plaats gehad betreffende de aangelegenheden van Zwitserland en Italië. De burggraaf de Flavigny interpelleerde namelijk den heer Guizot aangaande de gedragslijn, die het gouvernement zou houden ten opzigte der beide landen. De heer Guizot verklaarde, dat hij niet voornemens was, zich in eenig opzigt te mengen in de binnenlandsche aangelegenheden van Zwitserland. De non-interventie, zeide de heer Guizot, is de normale toestand tusschen de natiën; intusschen kan men, even als voor den oorlog, niet zeggen, dat er nooit aanleiding zal bestaan tot eene handeling van interventie, noch tot een oorlogzuchtigen maatregel. Ik handhaaf hoogelijks het beginsel, voegde de heer Guizot er bij, maar ik behoud mij evenzeer voor, in geval zulks noodig mogt zijn, het regt van mijn vaderland te handhaven.

Wat Italie betreft, wij wenschen en verlangen de onafhankelijkheid en veiligheid der gouvernementen van dat Schiereiland. Ik wil niet deze of gene hervorming of staatsregeling eerder dan eenige andere aanbevelen, noch als deugdelijk aanprijzen; maar het welbegrepen belang dier gouvernementen is, te voldoen aan de behoeften van deze eeuw en de belangen hunner bevolkingen.

Het pausselijk gouvernement biedt op dit oogenblik een schoon schouwspel aan, het schoonste, dat welligt ooit der wereld is aangeboden. De Paus heeft eene moeijelijke en verhevene taak ondernomen. Wij zullen hem met al onze krachten ondersteunen.

De heer de Montalembert vroeg de denkwijze des ministers aangaande de bezetting van Ferrara door de Oostenrijkers. De heer Guizot zeide, dat dit feit nog niet minder dan zeker was, en dat hij zich derhalve voor alsnog daarover niet kon uitlaten.

— De heer de Montalembert heeft in diezelfde zitting eene belangrijke redevoering gehouden over den staatkundigen toestand van Frankrijk, welke met veel belangstelling is aangehoord. De minister Guizot heeft getracht eenige luid sprekende feiten, in die redevoering voorkomende, te wederleggen.

— De heer de Montalembert zal, zegt men, na het sluiten der tegenwoordige zitting, eene reis naar Rome ondernemen.

— Men leest in de *Correspondance*: »Het gerucht is te Marseille verspreid, dat een moordaanslag was gepleegd tegen den persoon des Pausen. Brieven van Rome en van Civita-Vecchia, te Marseille aangekomen, spreken geen woord van dien aanslag."

— Gisteren heeft de heer Fulchiron in de Kamer der Pairs, over de schouwburgen sprekende, met klem eenige waarheden dienaangaande ontwikkeld, waaronder hoofdzakelijk deze, dat de geest der hedendaagsche schouwburgen in de hoofdstad, op eenige weinige uitzonderingen na, geene andere strekking heeft dan de volkspassiën op te wekken, den eerbied voor godsdienst, goede zeden en elk wettig gezag te vernietigen, en dit alles voor het geldelijk gewin van eenige weinigen.

ENGELAND.

LONDEN, 4 Augustus. Het getal der bekende verkiezingen te Londen bedroeg II. Dingsdag 342, waarvan 207 tot de liberalen, 67 tot de tories en 68 tot de peelisten behooren.

— Men weet, dat ons gouvernement onlangs aan dat van Griekenland ernstige vertogen heeft ingediend betreffende de betaling van het den 1 Maart jl. verschenen halfjaar der leening. Het kabinet heeft eindelijk besloten, van het aanbod van den edelmoedigen Franschman, den heer Eynard gebruik te maken, die had aangeboden, die som te zullen voorschieten.

— Den 2 dezer is het stoffelijk overschot van Ierlands grooten bevrijder te Dublin aangebragt, en in eene katholijke kapel nedergezet tot den 5 dezer, den dag voor de plegtige ter aarde bestelling bepaald.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 3 Aug. Het groote Polen-proces heeft alhier een aanvang genomen onder het voorzitterschap van den Heer Koch. Het getal beschuldigden bedraagt 260. Een oud kerkgebouw is tot een gehoorzaal ingerigt.

Berigten uit Chur aan de *Augsb. Zeitung* melden, dat den 26 Julij te Lugano (Zwitserland, canton Tessin), 9 wagens met 140 centenaars kruid en andere krijgsbehoeften, voor Lucern bestemd, door het volk aangehouden zijn; het eischte, dat een en ander in het meer zou geworpen worden. De stedelijke autoriteit heeft echter deze wagens in verzekerde bewaring genomen, en daarvan aan den landdag en aan de regering van Lucern kennis gegeven.

De cantons van het katholijk verbond hebben dezer dage aan hunne bevolking proclamatiën gedaan, waarin zij deze in krachtige en gepaste bewoordingen aanzetten tot volharding in de handhaving hunner regten, hun bij de bondsacte gewaarborgd; en tot de behartiging van het beginsel, dat zij zich van elke andere handeling zullen onthouden, dan die vredelievend en, in den uitersten nood, tot zelfsverdediging, geoorloofd is of dringend gevorderd mogt worden.

ITALIE.

ROME, 29 Julij. De *Contemporaneo* van den 24 dezer zegt, dat een geregtelijk onderzoek wegens de alhier plaats gehad hebbende gebeurtenissen is ingesteld, en dat hetzelve binnen kort zal worden openbaar gemaakt.

— Men leest in de *Diario di Roma* van den 21 dezer het volgende: »De bewegingen der Oostenrijksche troepen ter versterking van het garnizoen van Ferrara hebben aanleiding gegeven tot het gerucht, hetwelk zich in de provinciën en zelfs in deze hoofdstad heeft verspreid, dat zij zich gereed maakten om op het grondgebied van den Kerkelijken Staat door te dringen. Wij kunnen met genoegen vermelden, dat dit gerucht van allen grond ontbloot is; immers de diplomatische verklaringen, die een vol vertrouwen verdienen, verzekeren, dat, welke ook de schijn geweest zij, er geene de minste verandering zal worden gemaakt in den staat van zaken, die gehandhaafd is van 1815 tot op den huidigen dag, ingevolge art. 103 van de acte van het Weener congres.

Men leest in hetzelfde dagblad, dat Z. H. zich heeft voorgenomen, eerdaags de provinciale afgevaardigden te benoemen, ten gevolge van den rondgaanden brief dd. 19 April, en dat de bijeenkomst dier afgevaardigden te Rome zal plaats hebben den 8 November e. k.

Het reglement der burgerwacht, zoo voor Rome als voor de provinciën, is gereed en zal binnen kort worden uitgevaardigd.

— Men verneemt, dat te Bologna een aanslag tegen de openbare rust gepleegd doch tijdig bedwongen is geworden. Vier carabiniers, als burgers verkleed, moesten op Zondag 19 dezer, des avonds ten 8 ure op de soldaten der bezetting vuur geven, om hen in den waan te brengen, dat de bevolking tegen het garnizoen in opstand was. De soldaten zouden dan op het volk hebben gevuurd, hetwelk zich zou hebben te weer gesteld, en waardoor de burgeroorlog onvermijdelijk zou zijn geworden. De troepen hebben ook werkelijk eenige geweerschoten op de niets kwaads vermoedende menigte gelost, doch juist dit heeft de orde hersteld en den list doen ontdekken. Hiertoe droeg overigens veel bij de heer Vicenzo Caldesi, die de gunst der amnistie van Pius IX genoten heeft, en door zijn invloed op het volk en zijne verstandige toespraken de menigte deed uiteengaan.

Den volgenden morgen werden de aanleggers van dit schandelijk feit in hechtenis genomen en, benevens de soldaten, die op het volk geschoten hadden, naar Ravenna gevoerd, om aldaar door den krijgsraad gevonnisd te worden.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

GETROUWD (5 Aug.): H. Pouwels en A. E. van Langeraar. — G. J. Graichen, Wed. en J. Lulofs, Wed. — H. J. van Mourik, Wed. en S. T. Sutherland.

ONDERTROUWD (5 Aug.): N. J. Mouthaan en M. M. A. Krawinkel. — W. van Wetering en S. S. A. Wunder.

BEVALLEN (5 Aug.): M. P. C. de Groot Jamin, geb. van Walreel, Z.

OVERLEDEN (31 Julij): A. C. A. Kleffk, Wed. A. J. Broms, 68 j. — (3 Aug.): J. de Koning, Az. 52.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

5 AUG.			gebl.	6 AUG. 4½ u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½	pCt.	57 5/16	56 7/8	à	57	57
Dito Dito	3	»	69 7/8	69 15/16	»	69 7/8	69 7/8
Dito Dito op resc.	3	»	69 7/8	69 3/4	»	69 13/16	
Dito Dito	4	»	89 9/16	89½	»	89½	89½
O. I. Leening	4	»			»		
Amortis. Syndic.	3½	»		87¾	»		
Handel-Maatschappij	4½	»	169 7/8	169¾	»	169 7/8	169 7/8
Haarlemmermeer	5	»			»		
Aand. Rijn-Spoorweg		»			»		
Aand. Holl. S. M.	4½	»	107½	108	»		
BELGIE	4½	»		90	»		
Dito	2½	»	49½		»		
Dito bij Rotschild	2½	»			»		
SPANJE, L. bij Ard. van 85 £	5	»	17 5/16	17⅛	»	17¼	17¼
Dito Dito van 510 £		»	16 7/8	16¾	»	16 7/8	16 7/8
Dito bij Dito onb. st.	5	»	16½	16¼	»	16½	
Dito	3	»			»		
Dito Binnenl. à 6 m.	3	»	25¼	25	»	25¼	25⅛
Coupons Ardoins		»	14	13 15/16	»	14 7/16	
Passive		»			»		
Deferred		»			»		
Fransche Uitgest.		»	5		»		
PORTUGAL, te Londen	3	»	32⅝	31½	»		
Dito Dito	4	»	32½	31½	»	31 7/8	31⅝
Dito Binnenl. à 1 Conto	5	»			»		
RUSL. Obl. H. 1798 en 1816	5	»	106⅛	105 7/8	»		
Dito Dito 1828 en 1829	5	»	104¾	104½	»		
Ct. b. d. 1831 en 1833	5	»		97¼	»		
Dito bij Hope	4	»	90⅝	90	»	90¾	90¼
Dito bij Stieglitz en C°.	5	»	90⅝	89¾	»	89 7/8	89 7/8
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»	69⅛		»		
Cert. van Dito	6	»	71¼		»		
POLEN, Certific.	4	»			»		
Dito Aand. met Loten fl 300		f			»		
Dito Dito fl 500		»			»		
AMERIKA, Phil. Bank	6	pCt.			»		
Dito	5	»			»		
Dito Bank-Actiën			4¼		»		

Pruiss., Aand. 1832, 155, 160; Oost., Met. 5 pc. 103⅞; 2½ pc. 53½, Obl. bij G. & C°. 4 pc. 92¾; N. Aand. m. Lot. 374; Braz. 88¼; Ee. 2⅝.

Koers van het Geld: Beleening 3¼ pCt., Prolong. 2⅝, 3 pCt. Wissel-Disconto 4 pCt.

ANTWERPEN, 4 Aug. Kerkelijke Staat. Oblig. 1832 à 1837 5 pCt. 99. Certific. 1844, 5 pCt. 96¾.

Wisselkoers.

2/m. Hamburg 35¼; Zigt dito 35½; 2/m. Londen 11 95; Zigt Londen 12.07½; 3/m. Lisbon. 42½; 3/m. Porto 43¼; 2/m Petersb. 1.88½.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 6 Augustus.

Koffij in een doen; van de partij van circa 4000 b. privat Cheribon, is de helft tot 20½ c. afgedaan, er waren geen koopers voor de geheele partij.

Van Rozijn-Krenten en Pruimedanten zijn eenige partijtjes geveild, en maar gedeeltelijk verkocht.

Thee: hiervan 2 ladingen op 8 Sept. in veiling.

De Nederl. Handelmaatschappij zal op 6 Sept. veilen: 29680 kranj. Suiker en op 16 Sept. een partij Java Kaneel, Notenzeep en Peper.

GRAANMARKT.

Tarwe 123, 128 ℔ b. Pools. *f* 450, *f* 473; 127 ℔ witb. dito *f* 480; 122 ℔ o. Gron. *f* 390; 126 ℔ r. Silesische *f* 445; 126 ℔ b. Pools. *f* 462; 127 ℔ o. dito *f* 470.

Rogge 117 ℔ Riga *f* 215, cons.; 118 ℔ dito *f* 210, 117 ℔ Arch. *f* 207, zeil. ent.

Garst p. n. Zeeuws. Winter *f* 235; mindere dito *f* 216.

Boekweit 115 ℔ Holst. *f* 260.

Koolzaad. Vlaamsch en Overm. £vl. 65. Op 9 Vaten Olie in April £vl. 67; Aug., Sept., Oct., en Nov. 66½. *Lijnzaad* een doen; Rigasch 108/9 ℔ *f* 290; Petersb 112 ℔ *f* 315; Odess. 110 ℔ *f* 315; Riga 110/11 ℔ *f* 290, 295. *Raapolie* per 6/w. *f* 38½; Vliegend 37½; primo Mei 37½; Sept. 37¼; Oct. 37¼, ½; Nov. 37½; Dec. 37½, ¾. *Lijnolie* per 6/w. *f* 32¾; Vliegend 31¾. *Hennepolie* per 6/w. 34; Vliegend 33. *Raapkoeken* 1040 *f* 75, 80. *Lijnkoeken* harde 104 *f* 9, 11.

GOES, 3 Aug. Tarwe van het laatste gewas bleef aan gebruikers van *f* 20 tot *f* 19,75 gevraagd en alzoo genomen, terwijl mindere soorten ongegadigd bleven. — Rogge; nieuwe bij klusjes aangevoerd, zijn van *f* 9,40 tot *f* 8,25 naar deugd opgeruimd. — Nieuwe Winter Garst veel gevraagd, bedong *f* 6,50 a *f* 6,25. — Haver, Erwten en Boonen niet ter veil. — Koolzaad veel aangevoerd vond grage koopers: het meeste is aan *L.* 62½ of *f* 12,50 per mud verkocht, terwijl enkele partijtjes *L.* 63¾ of *f* 12,75 per mud genomen zijn: de vraag was levendig en er is veel afgedaan. — Aanstaanden marktdag zal er minder gepresenteerd worden, want het ruimt ferm op. — Meekrappen gezocht en Onberoofde Teelt 1846 bedongen *f* 25¾, *f* 25 naar kwaliteit, terwijl sommige houders zelfs *f* 27 eischten. — Met het snijden van Tarwe heeft men een aanvang gemaakt.

SNEEK, 3 Aug. Boter *f* 39,50; Kaas *f* 23 a *f* 29. — Aanvoer van Boter 1339 ¼ en 132 ⅛ ton. Kaas 35098 N. pd. of 234 schippondén.

GRONINGEN, 3 Aug. In de behoefte aan Tarwe, schijnt hier vooreerst weer voorzien te zijn, er waren eenige partijtjes buitenlandsche ter markt, waarvan tot drukkende prijzen slepende aan Consumtie is afgegaan en onder anderen 123 ℔ Koningsberger tot *f* 15,50.

Van nieuwe Rogge was iets meer aan en 50 Ct. lager verkocht, terwijl de Petersb. maar 10 c. is terug gán, 116, 120 ℔ nieuwe inlandsche *f* 7,60 a *f* 8; 116 ℔ Petersb. *f* 7,50.

Boekweit werd te vergeefs voor verlaagde prijzen aangeboden, slechts een enkel klusje is door gebruikers genomen 116 ℔ Oostvriesche Veen (gewas 1846) *f* 8,50, 115 ℔ Holsteinsche (gewas 1845) *f* 8.

Met Garst was het niet williger en vooral de ligste soorten moeijelijk te plaatsen, 91, 94, 98 ℔ n. Winter is na deugd van *f* 5,30,40, *f* 5,90, *f* 6,10 a *f* 6,25,40 verkocht.

In Haver ging weer genoegzaam niets om, het ontbrak zoowel aan toevoer als aan vraag en dien tengevolge de noteering weer meest nominaal. 75, 78, 82, 85 ℔ dikke br. *f* 4,75, *f* 5, *f* 5,25 a *f* 5,50; 62, 65 a 68 ℔ witte Voer *f* 4,10,20, *f* 4,40,50 a *f* 4,60,70; 72, 75 ℔ zwarte *f* 4,65 a *f* 4,95 en voor een partijtje nieuwe zwarte, droog maar niet mooi, is op op 68 *f* 4,20 bedongen.

Boonen lusteloos, slechts een enkele partijtje is van *f* 7 tot *f* 8 verkocht.

Van nieuw Koolzaad was ongeveer 300 last ter veil, meest alles volledig droog, hetwelk grootendeels tot de verhoogde prijzen van *f* 11,75 a *f* 12,60 is verkocht en voor een enkel puik partijtje ook nog 10 c. meer bedongen, bij de droogte van de vorige week is in het Oldampt en in het Westerkwartier het meeste ingezameld, maar in het noorden van de Provincie is men zoo verre nog niet gevorderd.

Aweelzaad niet meer ter markt.

Gort wat meer aan en lager afgegeven, Grove *f* 12,75 a *f* 13,75 en Paerl *f* 22 a *f* 23.

Raapolie een gulden verhoogd, onder *f* 38 was niet meer te koop. Boter als voren van *f* 32 tot *f* 33 verkocht.

Bevracht met 25 last Koolzaad op de Zaan tot *f* 100.

NEDERL. RHIJN-SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

1847.	Aantal Reizigers.	Opbrengst van Reizigers.	Opbrengst van Goederen, enz.	Totale Opbrengst.
In Januarij	20,257	*f* 24,303,80	*f* 14,730,21	*f* 39,034,01
Februarij	21,499	» 25,721,—	» 11,011,71	» 36,732,71
Maart	27,506	» 33,032,05	» 10,201,89	» 43,233,94
April	29,371	» 34,507,15	» 8,788,39	» 43,295,54
Mei	45,178	» 51,120,95	» 10,743,8½	» 61,864,83½
Junij	41,443	» 53,121,40	» 10,206,26	» 63,327,66
Julij	60,025	» 75,998,90	» 13,083,33	» 89,082,23
Totaal	245,259	*f* 297,805,25	*f* 78,765,67½	*f* 376,570,92½

HOLL. IJZEREN-SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ.

1847.	Aantal Reizigers.	Opbrengst van Reizigers.	Opbrengst van Goederen, enz.	Totale Opbrengst.
In Januarij	30,065	*f* 27,565,52½	*f* 12,983,51	*f* 40,549,03½
Februarij	32,424	» 29,210,87½	» 10,362,98	» 39,573,85½
Maart	38,380	»	»	» 42,434,13½
April	40,078	»	»	» 43,034,17
Mei	63,020	»	»	» 61,711,44½
Junij	102,235	»	»	» 94,387,06
Julij	119,344	»	»	» 110,652,04½
Totaal	425,544	*f*	*f*	*f* 432,341,74½

BADENSCHE AANDEELEN. — GELDLEENING 1840 — *Tweede Uitloting van Seriën over 1847, welke heeft plaats gehad te Carlsruhe, den 31 Julij 1847, als:*

Serie 63, 80, 116, 370, 425, 592, 733.

De trekking der Prijzen, gaande over de Nummers, begrepen in bovenstaande Seriën, alsmede over die, begrepen in de Seriën, welke zijn getrokken op 1 Februarij ll., zal den eersten September aanstaande plaats hebben.

PUBLIEKE VERKOOPING VAN HUIZEN IN HET O. Z. HEEREN-LOGEMENT, *Op Maandag 9 Augustus, 's avonds ten vijf ure.*

No. 1. Een Huis en Erve (*Kleedermakers-Affaire*), Boommarkt, No. 3817.

2. Een dito, Leliegracht, No. 2585.

3. Een Huis, Stalling en Erve, Prinsengracht, No. 6141.

4. Een Huis en Erve, N. Z. Achterburgwal, No. 2748.

5. Een dito, Haarlemmerdijk, No. 5734.

6. Twee Huizen en Erven, Brandewijnsteeg, No. 5732 en 5733.

7. Een Huis en Erve, Baafjessteeg, No. 2381.

8. Een dito, als voren, No. 2538.

9. Een Huis, Achterhuis en Erve (*Bakkerij*), Prinsengracht, No. 446.

10. Een Huis (*Kruideniers-Affaire*), Hoogstraat, No. 24

11. Een Huis, Tuin en Erve, Prinsengracht, No. 4936.

12. Een Huis, Achterhuis en Erve (*Vleeschhouwers-Affai*re), Brouwersgracht, No. 1230.

13. Twee Huizen, Achterhuizen en Erven, Tuinstraat, No. 191 en 192.

14. Een Huis (*Tapperij*), Tuin en Steenen Loods, benevens een Woonhuis, c. a., (*Stads Grond*), Schans, bij de Muiderpoort, No. 50 en 49.

15. Een Huis (*Stads Grond*), Plantaadje, Middellaan, No. 6872.

16. Een Huis en Erve (*Hoedenmakers-Affaire*), 2e Nieuwe Leliedwarsstraat; No. 2985.

17. Een Pakhuis en Erve, Wijngaardsteeg, No. 86.

18. Een Huis en Erve, Zwanenburgerstraat, No. 4394.

19. Een dito, Elandstraat, No. 548.

20. Twee Huizen en Erve, Voorburgwal, in de Blaauwlakensteeg, No. 21 en 22.

21. Een Huis en Erve, benevens Achterhuis, Goudsbloemstraat, No. 465 en 466.

22. Een Huis en Erve, in het Hol, bij den Nieuwendijk, No. 2667.

23. Een dito, Raamstraat, bij de Prinsengracht, No. 6

24. Het Buitenverblijf *Silesiën*, Buiten-Singel, bij de ...tering-Barrière, No. 64.

ADVERTENTIEN.

VERKOOPING
VAN EEN
LANDGOED

Het Landgoed genaamd:

AMT-SCHULZEN-HOF-PRÖBSTING

in het Dorp *RINKENRODDE*, nabij de Straatweg ... *Munster* naar *Hamm*, op 1½ mijl afstand van *Mun*... en op 3 mijlen afstand van *Hamm* gelegen, in een ... leraangenaamst en vruchtbaar oord, zal door den ondergeteekende, den 16 September aanstaande, en wel ... het goed zelve, vrijwillig aan den meestbiedende publiek verkocht worden.

De goed onderhoudene Woonhuizen en verdere geb... wen niet medegerekend, beslaat dit Landgoed, *na af*... van het voor den Munster-Hammer Spoorweg afgest... gedeelte, nog eene oppervlakte van omstreeks **ZEV... HONDERD MORGEN**, waarvan **365** Morg... goed BOUW-, TUIN- en WEILAND en **335** Mo... BOSCHLAND, zoowel Mast- als Kreupelhout.

Wat de culture aangaat, zijn de landerijen in den ... ten toestand, daarenboven kan de bezitting reeds dit jaar door den kooper aanvaard worden.

Eene naauwkeurige beschrijving, benevens opgave ... Verkoop-Conditiën en Kaarten, (waarvan men des ... kiezende ook copijen bekomen kan) liggen, te begin... met den 6 Augustus aanstaande, ter inzage van een ... gereed, zoowel bij den Raad van Justitie den ... FRIED. LESEMANN alhier, als ook bij den ondergeteeken...

MÜNSTER, 31 *Julij* 1847. **ADOLPH PRÖBSTIN**... Koopman. *Ludgeri-straat*

Een braaf R. C. jong mensch verlangt als **LE... LING** opgeleid te worden in eene TABAKS- en S... REN-AFFAIRE, tegen eenige vergoeding voor Ko... Inwoning; brieven met opgave der voorwaarden f... bij den Drukker dezes, Letter K.

Een fatsoenlijk Katholijk **PERSOON**, voorzie... de soliedste getuigschriften, *grondig* in den Zang ... Orgel- en Pianospel, de Harmonie- en Composie-... de Hollandsche, Fransche en Duitsche Talen erv... alsmede met verschillende vakken van den Handel ... zonderlijk die des *Tabaks*), het loopende Kantoor... de Beurs als anderzins, niet onbekend, zag zich ... bij eene resp. Familie, *en* voor Kantoor-Bezigheden ... voor het geven van Onderwijs geplaatst. Adres Sub... M. bij den Boekhandelaar B. LEENFRING, Haarlemmerdijk N°. 284, te AMSTERDAM.

Bij Gebr. VERHOEVEN, te '*s Bosch*, zijn voorh... en verkrijgbaar:

EXAMEN HISTORICUM CANONICU...

LIBRI

R. D. MARIANI VERHOEVEN.

De Regularium et Sæcularium Clericorum Juribus e... ciis. Tomus prior: 640 pag. in-8°. . . . *f*

HET LEVEN VAN O. H. J. C.

door *P. C. SMET, s. j.*,

met eene Levens-schets van denzelven, in-8°, 500 ... op 2 kolommen . . . .

BIOGRAPHIE HISTORIQU...

DU

R. P. LACORDAIRE,

par *M. P. LORAIN.*

gr. in-8°. *Avec un beau portrait.* . . . . .

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en ...